

بسم الله الرحمن الرحيم

ویژگیهای مناجات شعبانیه – استاد پناهیان

حلول ماه مبارک شعبان را تبریک عرض می‌کنم. ما در این ماه، به واسطهٔ قرنطینه و این فضایی که به وجود آمده است، می‌توانیم فراغت بیشتری برای عبادت پیدا کنیم.

طبیعتاً ماه مبارک شعبان یک فرصت استثنایی برای خواندن «مناجات شعبانیه» است. البته مناجات شعبانیه را در هر ماه دیگری و هر روز و شبی می‌شود خواند؛ اما چون این مناجات به نام ماه شعبان است، خیلی بی‌انصافی یا کم‌توفیقی است که آدم در این ماه مبارک، مناجات شعبانیه را مطالعه نکند، قرائت نکند و آن را مرور نکند.

یک بار «از سر کنجاوی» متن مناجات خصوصی علی(ع) با خداوند را مطالعه کنیم

اساساً دعاها را به چند صورت، می‌شود خواند؛ یک بار برای مطالعه و به عنوان متنی برای تفکر، می‌شود متن دعا را خواند. وقتی یک متن را مطالعه می‌کنیم، در واقع داریم کنجاوی می‌کنیم که سر در بیاوریم در این متن، چه خبر است و چه مطالبی در این متن به ما منتقل شده است؟

وقتی یک مناجات بسیار خصوصی بین امیرالمؤمنین(ع) و خداوند متعال در جایی ثبت شده است، واقعاً باید کنجاوی انسان برانگیخته شود؛ انسان باید سرک بکشد، بررسی کند و ببیند در آنجا چه گفتگویی صورت گرفته است؟ فرض کنید شما پشت درِ اتاقی

هستید که می‌دانید درون آن اتاق، امیرالمؤمنین(ع) دارد با خداوند مناجات می‌کند و صدای مناجات ایشان بلند است و شما می‌توانید بشنوید. اگر شما مجاز باشید این صدا را بشنوید، آیا کنجکاو نمی‌شوید که بفهمید امیرالمؤمنین(ع) چه موضوعاتی را در مناجاتش با خدا مطرح می‌کند؟

وقتی دعایی از یک امام به ما می‌رسد، این دعا عصارهٔ ایمان، تقوا و معرفت یک امام است و واقعاً مناجات شعبانیه عصارهٔ وجود معنوی امیرالمؤمنین علی(ع) هست.

یک بار هم مناجات شعبانیه را «از سر تفکر» بخوانیم

پس یک بار می‌شود این دعا را بابت مطالعه و از سر کنجکاوی خواند؛ یک بار هم می‌شود این دعا را «از سر تفکر» خواند، نه اینکه آدم بنشیند و موقع دعا خواندن، حتماً گریه بکند و این دعا را با سوز بخواند. واقعاً فرازهای این دعا خیلی تأمل برانگیز هستند؛ هم می‌توانند ما را به فکر وادار کنند و هم اگر کسی اهل فکر باشد، بهترین متن برای تفکر، متن همین دعاست.

خیلی‌ها می‌دانند که بهترین عبادت یا یکی از با فضیلت‌ترین عبادت‌ها، تفکر است، اما می‌گویند «چگونه فکر کنیم؟» خُب یک راهش این است که متن مناجات شعبانیه را در مقابل خودمان بگذاریم و بعد از اینکه یک بار این دعا را با ترجمه‌اش، مطالعه کردیم-یا از طریق مطالعهٔ شرح دعا، با مضامین این دعا آشنا شدیم- یک بار دیگر برگردیم و با «تفکر» با این دعا برخورد کنیم.

تضرع موقع دعا بسیار زیباست اما تفکر در متن دعا، گاهی قیمتش بیشتر است

مطمئن باشید که اگر با تفکر، این دعا را مرور کنیم، چندین ساعت باید بیشتر وقت بگذاریم، نسبت به آن زمانی که بخواهیم صرفاً متن دعا را بخوانیم، مرور کنیم، زمزمه کنیم و حالت مناجات و تضرع به خودمان بگیریم؛ البته این تضرع و گریه هم در جای خودش زیباست، اما تفکر هم کم کاری نیست، بلکه گاهی از اوقات ممکن است قیمتش از آن اشکریختن، بالاتر برود. اگر کسی بعد از مطالعه و تفکر، این مناجات به جانش نشست، شروع کند در یک خلوتی بین خودش و خدا، فرازهای این دعا را به عنوان یک «نجوا» بخواند و مطرح کند؛ اصلاً «مناجات» یعنی درگوشی سخن گفتن.

این دعا شامل قطعات کوتاهی از مناجات است که به زیبایی در کنار هم جمع شده است

اگر بخواهم برخی از ویژگی‌های مهم این دعا را مختصراً عرض کنم، باید بگویم که این دعا قطعات کوتاهی از مناجات است که-البته به تناسب- در کنار همدیگر جمع شده است. قطعات این دعا را می‌شود بیش از چهل قطعه به حساب آورد که هر قطعه‌ای خودش یک بخش مستقل است و امیرالمؤمنین(ع) در هر قطعه‌ای، مضامین بسیار عمیق و بسیار سنگین را به صورت مندمج و فشرده در کنار همدیگر قرار داده و این مناجات را به زیبایی طرح‌ریزی کرده است.

شما کلمات کوتاه نهج البلاغه را ببینید، همچنین کلمات نورانی امیرالمؤمنین(ع) در خطبه‌هایشان را ببینید که چه حلاوتی و چه ضرب‌آهنگی دارد! همان حکمت، همان درایت، همان زیبایی و عمق را شما در این دعا می‌بینید. دعاهایی که از امام سجاد(ع) برای ما نقل شده است، انگار تفصیلی‌تر هستند و انگار یک دعای مشروح هستند؛ اما مناجات شعبانیه یک دعای خلاصه است، هر فرازش خلاصه یک درد عمیق و یک درک بسیار عمیق است.

به همین دلیل شاید بشود هر شب، ساعت‌ها با یک فراز از این مناجات، در خانه خدا اشک ریخت و با خدا سخن گفت. اصلاً عجله نکنید که این دعا را به یک‌باره بخوانید و تمام بشود. همان ادبی که درباره خواندن قرآن به ما فرموده‌اند که «سعی نکنید سریع‌تر، سوره را تمام کنید، بلکه قرآن را آرام بخوانید، یعنی با تأنی و با تفکر بخوانید.» این اتفاق در مناجات هم باید برای ما بیفتد. اگر کسی حال داشت و خواست این مناجات را با حال بخواند، فرازهایی از این دعا را تا آنجایی که وقت دارد و طاقت دارد، قرائت کند و با خدا مناجات کند و بعد، همان‌جا را علامت بگذارد و بقیه دعا را در فرصت دیگری قرائت کند.

برخی از فرازهای این دعا، سطح بسیار بالا و مضامین منحصر به فردی دارد

ویژگی مهم دیگری که درباره این دعا باید عرض کنم این است که بعضی از فرازهای این دعا، سطح‌شان بسیار بالاست و برای ما قابل درک نیست؛ اگر هم درک کنیم، قابل بیان نیست. دردهای امیرالمؤمنین(ع) در آن مسیر تقرب خودش به سوی خداوند متعال، سطحش این قدر بالاست که ما اصلاً نمی‌توانیم آن دردها را بفهمیم. آشنایی با آن دردها،

درک بسیار عمیقی می‌خواهد و انسان باید خیلی تلاش کند تا به آنجا برسد و شاید هیچ‌وقت انسان نتواند عمق دردمندی امیرالمؤمنین علی(ع) را برای بعضی از این فرازا ببیند و به آن برسد.

این دعا به دلیل برخی از مضامینش واقعاً منحصر به فرد است، ولی در مقابل دیدگان ما هم هست و در اختیار ما هم قرار دارد و ما می‌توانیم آنها را مطرح کنیم.

«عالی‌ترین مضامین» و «پایین‌ترین دردِ دل‌های یک گنه‌کار» در این دعا به زیبایی کنار هم جمع شده است

نکته جالب این است که در کنار مضامین بسیار بلندی که این دعا دارد-به حدّی که در میان دیگر ادعیه، کم‌نظیر است- مضامینی دارد که انگار حرف دل ما هم هست؛ حرف دل ما که می‌خواهیم در این راه، کمترین باشیم. گنه‌کارترین انسان هم وقتی بخواهد با خدا مناجات کند، چه می‌خواهد به خدا بگوید؟ همه حرف‌های دلش را امیرالمؤمنین علی(ع) در این مناجات، به زیبایی بیان کرده است و این یکی از فوق‌العاده‌گی‌های این مناجات است.

یک آدم گنه‌کار، چطور باید در مقابل خدا به زبان بیاید؟ کسی که عمرش را به بطلالت گذرانده است، از عمر خودش چه بگوید؟ از پشیمانی خودش چه بگوید؟ کسی که در معرض سقوط و ناامیدی است، چطور فریاد بزند که «خدایا دست من را بگیر؟» شما می‌بینید که این مضامین به زیباترین شکل، با ساده‌ترین بیان-و در عین حالی که خیلی

هم عمق دارد- در این مناجات شریف تکرار شده‌اند. یعنی شما قشنگ می‌توانید بگویید که اینها حرف‌های دل من است، زیرش خط بکشید و آنها را برای خودتان تکرار کنید. این دو ویژگی بسیار مهم؛ یعنی «عالی‌ترین مضامین» و «پایین‌ترین درد دل‌های یک گنه‌کار» که در این دعا به زیبایی جمع شده است، در کنار همدیگر، فوق‌العادگی خاصی ایجاد کرده است.

امیدوارم ما از این مرحله بگذریم و برسیم به جایی که بتوانیم ترکیب این فرازا را در کنار همدیگر، توجه کنیم. ترکیبش واقعاً انسان را به فراز و فرود وادار می‌کند. هر فرازی با یک «الهی» شروع می‌شود و واقعاً بی‌انتهاست. ان شاء الله همه دوستان موفق بشوند و بنده را هم از دعای خیر خودشان فراموش نکنند.

والسلام علیکم ورحمة الله و برکاته